

Keyifli Anlatımla

Belâgat İlmi

Kolay, Pratik ve Eğitici

Hazırlayan
Doç. Dr. Ali Sevdı

DTA Yayıncılık | DTA Publishing

Yayın No | Publication Number: 74

Kitap Adı: Keyifli Anlatımla Belâgat İlmi (Kolay, Pratik ve Eğitici)
Book Title: The Science of Rhetoric with an Enjoyable Approach
(Easy, Practical, and Educational)

Yazar | Author: Ali Sevdî | ORCID: 0000-0002-1951-7232

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak 2026 | January 2026

Yayın Dili | Language: Türkçe - Arapça | Turkish - Arabic

Ebat | Dimensions: 16 x 24

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 420

ISBN: 978-625-8606-03-4

e-ISBN: 978-625-8606-02-7

DOI: 10.70717/dta.978-625-8606-02-7

Atıf Bilgisi | Cite as: Sevdî, Ali. *Keyifli Anlatımla Belâgat İlmi (Kolay, Pratik ve Eğitici)*,
Bursa: DTA Yayıncılık, 2026.

1. Belâgat İlmi | The Science of Rhetoric
2. Uygulamalı Dil Eğitimi | Applied Language Education
3. Kur'an Dili ve Anlam | Qur'anic Language and Meaning

Kapak ve Mizanpaj | Cover Design and Layout

Samet Torun - Ahmet Tunçdemir

Sertifika Numarası | Certificate Number: 74919

Yayıncı | Publisher: DTA Yayıncılık Bilişim Ltd. Şti.

Odunluk Mah. Akademi Cad. Zeno Business Center 2C/28 Nilüfer/Bursa

+90 507 227 1297 | bilgi@dtayayincilik.com.tr | www.dtayayincilik.com.tr

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

Sertifika Numarası: 47479

Copyright © Bu Eserin bütün hakları DTA Yayıncılık'a aittir.

Yayınevinin izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik,
mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Copyright © All rights of this work belong to DTA Publishing.

Without the permission of the publishing company,
the whole or part of the book cannot be printed, published,
reproduced or distributed electronically, mechanically or through photocopying.

Keyifli Anlatımla

Belâgat İlmî

Kolay, Pratik ve Eğitici

Hazırlayan
Doç. Dr. Ali Sevdî

Bursa 2026

Hazırlayan Hakkında / About the Author

Ali Sevdî

Doç. Dr. Ali Sevdî, 1984'te Van'da doğmuştur. İlköğrenimini Van/Çaldıran Umuttepe Köyü'nde tamamlamış; ortaöğretimini açık öğretim, lise ve lisans eğitimini ise Van'da örgün öğretimle bitirmiştir. 1997–2003 yılları arasında klasik medrese eğitimi alarak icazet elde etmiştir.

2007–2014 arasında Diyanet İşleri Başkanlığı'nda İmam-Hatip olarak görev yapmış; yüksek lisansını 2015'te Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde, doktorasını 2019'da Atatürk Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 2014'te Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belâgatî Anabilim Dalı'na öğretim görevlisi olarak atanmış, 2024'te doçent unvanını almıştır.

Hâlen Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmakta; Arap Dili ve Belâgatî alanında kitap, makale ve bildirileri bulunmaktadır. Arapça ve Farsça bilen Sevdî, evli ve iki çocuk babasıdır.

Assoc. Prof. Dr. Ali Sevdî was born in Van in 1984. He completed his primary education in Umuttepe Village of the Çaldıran district of Van; his secondary education through open education, and his high school and undergraduate studies through formal education in Van. Between 1997 and 2003, he received a classical madrasa education and was granted an ijazah.

Between 2007 and 2014, he served as an Imam-Hatip under the Presidency of Religious Affairs. He completed his master's degree in 2015 at Van Yüzüncü Yıl University and his PhD in 2019 at Atatürk University. In 2014, he was appointed as a lecturer in the Department of Arabic Language and Rhetoric at the Faculty of Theology, Iğdır University, and in 2024 he was awarded the title of Associate Professor.

He is currently serving as a faculty member at the Faculty of Theology of Iğdır University. He has published books, articles, and conference papers in the field of Arabic Language and Rhetoric. He is proficient in Arabic and Persian, and is married with two children.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ، عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ.
نَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يَنْفَعَنَا بِهَذَا الْكِتَابِ كُلِّ مَنْ يَقْرَأُهُ،
وَيَكُونُ نُورًا يُضِيءُ لَهُ الطَّرِيقَ إِلَى الْعِلْمِ النَّافِعِ وَالْعَمَلِ الصَّالِحِ .
اللَّهُمَّ اجْعَلْ هَذَا الْعَمَلَ خَالِصًا لَوَجْهِكَ الْكَرِيمِ ، وَانْفَعْ بِهِ عِبَادَكَ ، وَزِدْنَا عِلْمًا وَتَوْفِيقًا
نَسْأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ وَالسَّدَادَ،
وَأَنْ يَجْعَلَ هَذَا الْكِتَابَ سَبِيلًا إِلَى فَهْمِ الْبَلَاغَةِ الْعَرَبِيَّةِ وَالتَّمَسُّكِ بِجَمَالِ لُغَتِنَا الْفَصِيحَةِ .
(آمين)

“Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla.”

“Kalemle öğreten, insana bilmediğini bildiren Allah’a hamdolsun.”

“ Allah’tan bu kitapla, onu okuyan herkese fayda vermesini;

Faydalı ilim ve salih amel yolunu aydınlatan bir nur olmasını niyaz ederiz.”

“Allah’ım! Bu çalışmayı rızan için halis kıl, onunla kullarına fayda ver, ilmi-mizi ve başarımızı arttır.”

“Allah’tan başarı ve doğruluk dileriz; bu kitabı,

Arap belâgatının anlaşılmasına ve fasih dilimizin güzelliklerine sarılmaya vesile kılsın.”

(Âmin)

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	11
--------------	----

GİRİŞ

GENEL VE ÖN BİLGİLER

1. Kısaca Belâgat İlmi	15
2. Genel Olarak Belâgat İlminin Önemi:	16
3. Belâgat İlmi Üzerine Yazılmış Bazı Önemli Eserler ve Müellifleri	17
3.1. Klasik Belâgat Eserleri	17
3.2. Modern Belâgat Eserleri	18

Birinci Bölüm

BELÂĞAT VE FESÂHAT KAVRAMLARININ GENEL ÇERÇEVESİ

1. Belâgat Kelimesinin Sözlük ve Terim Manası	25
1.1. Sözlük Anlamı	25
1.2. Terim Anlamı	25
2. Fesâhat Kelimesinin Sözlük ve Terim Manası	35
2.1. Sözlük Anlamı	35
2.2. Terim Anlamı	35
2.3. Kelimenin Fesâhatı	36
2.3.1. Tenâfuru'l-Hurûf (تَنَافُزُ الحُرُوفِ)	36
2.3.2. Muhâlefetu'l-Kiyâs (مُخَالَفَةُ القِيَاسِ)	38
2.3.3. Garâbet (الغَرَابَة)	38
2.3.4. Kulağa Hoş Gelmemesi (الثَّقَلُ عَلَى السَّمْعِ)	39
2.4. Kelâmın Fesâhatı	40
2.4.1. Da'fu't-te'lîf (صَعْفُ التَّأْلِيفِ)	40
2.4.2. Tenâfuru'l-Kelimât (تَنَافُزُ الكَلِمَاتِ)	41
2.4.3. Ta'kid (التَّعْقِيدُ)	41
2.5. Müttekellimin Fesâhatı	43

İkinci Bölüm

MEÂNÎ İLMİ

(Sözün Yerinde Kullanılması ve Cümle İle İlgili Konular)

1. Haberî Cümle (الْجُمْلَةُ الْخَبَرِيَّةُ)	55
1.1. Haberî Cümlelerin Kuruluş Gayeleri (أَغْرَاضُ الْجُمْلَةِ الْخَبَرِيَّةِ)	56
1.1.1. Fâidetu'l-haber (فَائِدَةُ الْخَبَرِ)	64
1.1.2. Lâzimu fâideti'l-haber (لَا زِمُّ فَائِدَةِ الْخَبَرِ)	64
1.2. Haberî Cümlesinin Çeşitleri (أَنْوَاعُ الْجُمْلَةِ الْخَبَرِيَّةِ)	71
1.2.1. İbtidâî haber (الْخَبَرُ الْإِبْتِدَائِي)	71

1.2.2. Talebî haber (الْخَبَرُ الطَّلَبِي)	72
1.2.3. İnkârî haber (الْخَبَرُ الْإِنْكَارِي)	74
2. İnşâî Cümle (الْجُمْلَةُ الْإِنْشَائِيَّةُ)	80
2.1. Talebî İnşânın Kısımları	87
3. Belağat İlminde Kasr	142
3.1. Kasrın Öğeleri	142
3.2. Kasrın Tarafları	142
3.3. Kasrın Kısımları	143
3.4. Tarafları Açısından Kasrın Kısımları	143
3.5. Kasr Yolları	144
4. Belâgat İlminde Fasıl ve Vasil	153
4.1. Fasıl/Ayrırma	155
4.2. Vasil/Bağlama	159
5. İcâz, İtnâb ve Musâvât	167
5.1. İcâz/Sözü Kısaltmak	168
5.1.1. İcâzın kısımları	168
5.2. İtnâb/Sözü Uzatmak	172
5.2.1. İtnâb Yolları	172
5.3. Müsâvât/Eşitlik	176

Üçüncü Bölüm **BEYÂN İLMÎ** (Anlamanın İfade Yolları)

1. Teşbîh ve Çeşitleri	198
1.1. Teşbîhin Belâgat Bakımından Değeri	199
1.2. Teşbihin Unsurları/Öğeleri	200
1.3. Teşbîh Edatları	202
1.4. Teşbihin Çeşitleri	203
1.5. Teşbîhin Gayeleri/Amaçları	208
2. Hakikat ve Mecâz	222
2.1. Hakikât	222
2.2. Mecâz	223
2.2.1. Mecâzla Hakikâtin Ayırt Edilmesi Konusunda Kıstaslar	225
2.2.2. Alâka ve Karîne Terimleri	226
2.2.3. Mecâz Çeşitleri	226
3. İstiâre (Eğretileme) ve Çeşitleri	252
3.1. İstiârenin Meydana Gelebilmesi İçin Gerekli Şartlar	254
3.2. İstiâre Sanatının Önemi	254
3.3. İstiârenin Unsurları	255
3.4. İstiâre Çeşitleri	256

4. Kinâye Sanatı	271
4.1. Kinâye Sanatının Önemi ve Gayesi	272
4.2. Kinâye Sanatının Unsurları	274
4.3. Kinâyenin Kısımları	274

Dördüncü Bölüm

BEDÎ' İLMÎ

(Sözü Ses ve Anlam Yönünden Süsleyen Sanatlar)

1. Muhassinât-I Lafziyye (المُحَسِّنَاتُ اللَّفْظِيَّةُ)	296
1.1. Cinâs Sanatı (الجناس)	296
1.2. Seci Sanatı (السَّجْعُ)	306
1.2.1. Seci Sanatının Ehemmiyeti	307
1.2.2. Seci Sanatının Çeşitleri	208
1.3. İktibâs Sanatı (الاقتباس)	319
2. Muhassinât-I Maneviyye (المُحَسِّنَاتُ الْمَعْنَوِيَّةُ)	329
2.1. Tevriye (İki Anlamlılık) Sanatı (التَّوْرِيَّةُ):	329
2.2. Tıbâk Sanatı (الطَّبَاقُ)	341
2.3. Mukâbele Sanatı (المُقَابَلَةُ)	350
2.4. Husnu't-Ta'lîl (حُسْنُ التَّعْلِيلِ)	357
2.5. Te'kidü'l-Medhi Bimâ Yuşbihu'z-Zemm (تَأْكِيدُ الْمَدْحِ بِمَا يُشْبِهُ الذَّمَّ)	364
2.6. Te'kidü'z-Zemmi Bimâ Yuşbihu'l-Medh (تَأْكِيدُ الذَّمِّ بِمَا يُشْبِهُ الْمَدْحَ)	368
2.7. Üslûbu'l-Hakîm (أُسْلُوبُ الْحَكِيمِ)	378
Kaynakça	413

ÖN SÖZ

Dil, insanın düşünce dünyasını yansıtan en güçlü araçtır. Arap dili ise tarih boyunca zengin kelime hazinesi, derin anlam örgüsü ve eşsiz üslûbuyla, özellikle edebî ve dinî metinlerde önemli bir yer edinmiştir. Arapça belâgati, bu dilin inceliklerini kavramada, anlamı ve estetiği bir arada sunmada eşsiz bir disiplindir. Elinizdeki bu kitap, Arapça belâgatının temel taşlarını oluşturan **meânî**, **beyân** ve **bedî**’ ilimlerini derinlemesine inceleyerek, bu alandaki bilgi ve becerilerinizi artırmayı amaçlamaktadır.

Bu eser, her düzeyden okuyucunun Arapça belâgatini kolaylıkla anlayabilmesi ve bu alandaki bilgisini pekiştirebilmesi için konular sade ve anlaşılır bir dille kalem alınmıştır.

Çalışma, giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Arapça belâgat ilminin Kur’ân-ı Kerîm’i derinlemesine anlamadaki önemini vurgulanmaktadır. Belâgatın farklı yönleri ve bu alanda âlimlerin görüşleri ele alınarak konunun kapsamlı bir şekilde açıklanması sağlanmıştır. Aynı zamanda belâgat ilminin tarihsel gelişimi ve bu alanda yazılmış önemli eserler hakkında bilgi verilmiştir. Bu sayede, okuyucular belâgatın köklü geçmişini ve temel kaynaklarını daha iyi kavrayabileceklerdir. Giriş bölümündeki açıklamalar, belâgatın Kur’ân-ı Kerîm’i anlama sürecinde neden vazgeçilmez olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Üç ana bölümde ise sırasıyla **meânî**, **beyân** ve **bedî**’ ilimleri genel hatlarıyla incelenmiştir. Konular, anlaşılır ve örneklerle zenginleştirilmiş bir üslûpla sunulmuştur. Her bölümde önce konu kapsamlı bir şekilde anlatılmakta, ardından konunun özeti hem **Türkçe** hem de **Arapça** olarak verilmektedir. Bu yaklaşımla, okuyucuların farklı dillerdeki bilgi ve kavrayış seviyeleri desteklenmekte, çok yönlü bir öğrenme süreci sağlanmaktadır.

Kitap sadece teorik bilgiyle sınırlı kalmamakta, her bölüm sonunda yer alan **test soruları** ve **araştırmalar** ile okuyucunun öğrendiklerini pekiştirmesi sağlanmaktadır. Bu sorular, okuyucunun hem bilgilerini test etmesini hem de konular üzerine daha derin düşünmesini teşvik etmektedir. Ayrıca, her bölümün sonunda sunulan **genel alıştırmalar**, edinilen bilgilerin pekiştirilmesi ve genel bir tekrar yapılması amacıyla hazırlanmıştır.

Amacımız, Arapça belâgatine ilgi duyan, bu alanda kendini geliştirmek isteyen tüm okuyuculara sağlam bir temel sunmaktır. Bu kitabın, özellikle Arapça dilinin derinliklerini kavramak ve belâgatının inceliklerine vakıf olmak isteyen öğrencilere, öğretmenlere ve araştırmacılara önemli bir rehber olacağına inanıyoruz.

Bu eserin hazırlanma sürecinde emeği geçen herkese teşekkür eder; belâgat ilmiyle ilgilenen her düzeydeki okuyucu için faydalı olmasını, Arap dilinin zarif ve derin anlatım gücünü keşfetmek isteyenlere ışık tutmasını temenni ederim.

Saygılarımla,

Doç. Dr. Ali Sevdı

Iğdır - 2026